

การศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์ The Study of the Potential of Hmong Kiew Kan in Community Based Tourism Management

◆ หัสณัย ผู่ดวงค์

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ)

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Hatsanai Pudwong

Graduate Student, Master of Arts (Integrated Tourism Management), The Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration, E-mail: Hatsanai.pud@gmail.com

◆ ไพฑูรย์ มนต์พานทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. และคณบดีคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Paithoon Monpanthong

Assistant Professor, Ph.D., Dean, Graduate School of Tourism Management,

National Institute of Development Administration, E-mail: mpaithoon@hotmail.com

Received: April 9, 2019 ; Revised: May 16, 2019 ; Accepted: May 17, 2019

Abstract

This qualitative research contained two objectives which were (1) to survey tourism resources of Hmong Kiew Kan Village, and (2) to study the community based tourism management potential of Hmong Kiew Kan Village. The informants of this study included three key informant groups which were a state unit, private unit, and local people, with the total of 43 people. The tools were a semi-structured interview and participatory observation, and data were summarized by thematic analysis. The study result revealed that there is two type of tourism resources in Hmong Kiew Kan Village, the first is culture and local wisdom and the second is natural resource. Moreover, This study found that Hmong Kiew Kan community has potential to manage both mentioned tourism resources because there is participatory management of community-based tourism with government, private as well as local community.

Keywords: Tourism Potential, Tourism Management, Community Based Tourism

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ (1) เพื่อสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์ และ (2) เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลของการศึกษานี้ ประกอบไปด้วย 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งหมดจำนวน 43 คน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาร ผลการศึกษาพบว่าทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์มีอยู่ 2 ประเภท คือ (1) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (2) ทรัพยากรทางสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ตลอดจนหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์มีศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดการสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติภายในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี โดยการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น

คำสำคัญ : ศักยภาพการท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชน

บทนำ

ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศในแถบทวีปเอเชียที่มีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ในประเทศไทยจึงมีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่นเดียวกับจังหวัดเชียงรายที่เป็นอีกหนึ่งจังหวัดในภาคเหนือตอนบนที่มีความหลากหลายทางทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและมีรูปแบบของการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ และการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ เป็นต้น และจากรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวการจัดการการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นการจัดการโดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการ เนื่องด้วยกระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย อันก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและรายได้จากการท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นการยกระดับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้รู้จักและได้สัมผัสกับประสบการณ์ที่แท้จริงในพื้นที่ (Tancharoen, S., 2017) ดังเช่นหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์ที่เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวอีกหนึ่งหมู่บ้านในตำบลริมโขงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังคงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมมาจนถึงปัจจุบัน

แต่อย่างไรก็ตามการที่จะให้ชุมชนดังกล่าวดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้นั้น จำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องธรรงคักกับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป โดยกระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม (Thailand CBT Network Coordination Center, 2012)

ฉะนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์ว่าคนในชุมชนท้องถิ่นมีความพร้อมและความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่ และการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์เป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากน้อยเพียงใด เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์ในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์

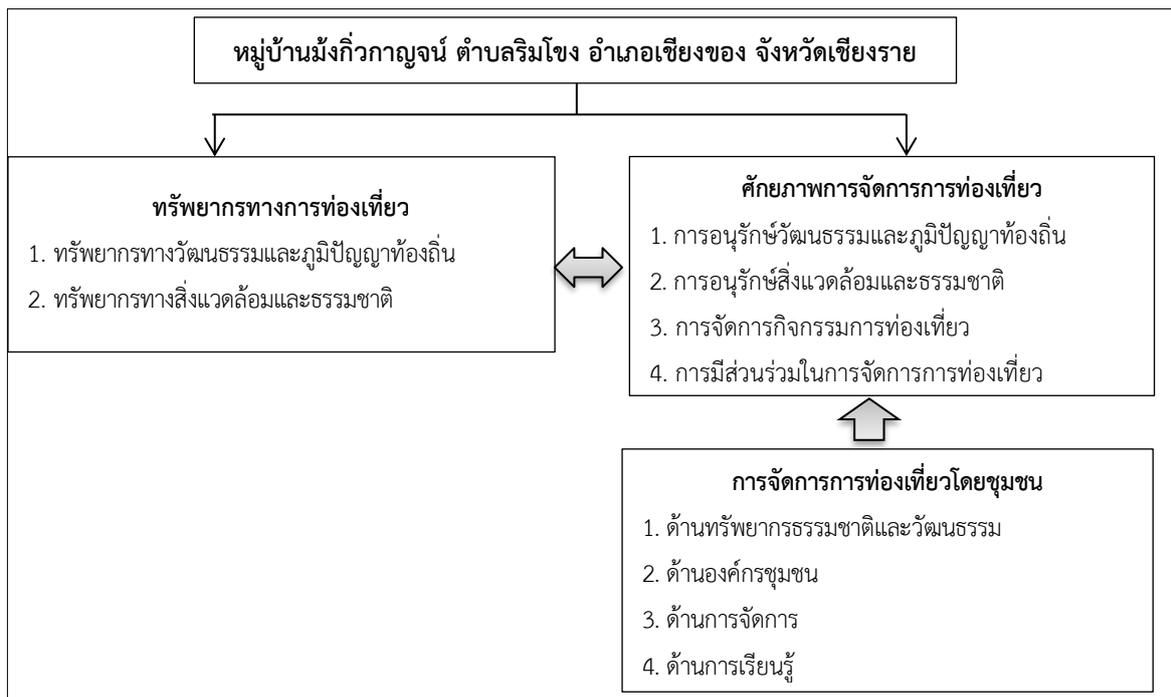
1. เพื่อสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้ศึกษาได้ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์และศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ศึกษามุ่งเฉพาะกลุ่มพื้นที่หมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

กรอบแนวคิด

นิยามศัพท์

ศักยภาพการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมและความสามารถของพื้นที่ หรือแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน มังคิวกาญจน์ ที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของทรัพยากร การจัดการการท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ตอบสนองแก่นักท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่ ได้แก่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสังคมและวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติควบคู่กันไปกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านมังคิวกาญจน์ ทั้งในด้านการตัดสินใจ การร่วมโครงการ การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ตลอดจนการส่งเสริมทักษะงานฝีมือด้านหัตถกรรมและการสื่อสารภาษาต่างประเทศจาก หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ความพร้อมและความสามารถของคนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่บ้านมังคิวกาญจน์ โดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การร่วมโครงการ การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการการท่องเที่ยว ร่วมกับชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Thailand CBT Network Coordination Center (2012) ได้กล่าวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism - CBT) เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรและชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (2) ด้านองค์กรชุมชน (3) ด้านการจัดการ และ (4) ด้านการเรียนรู้ (The Thailand Community Based Tourism Institute, 2011) ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งในขณะเดียวกันก็ต้องตระหนักให้นักท่องเที่ยวเห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไปว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร รวมทั้งต้องกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน

Suansri, P. (2003) มีความเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า เจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนที่เผชิญอยู่เพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้าด้วยกัน

Fennell, D.A. (1999) ได้เสนอแนวคิดการท่องเที่ยวที่ไม่ช่วงชิงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน หากแต่จะมุ่งตอบสนองต่อความต้องการของคนในท้องถิ่นให้มากที่สุด และให้ความสำคัญการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน

นอกจากนี้ Wasee, P. (2016) กล่าวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นจุดรวมหรือหัวใจของเรื่องเศรษฐกิจฐานราก เพราะทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ล้วนเชื่อมโยงเข้าสู่เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ทั้งสิ้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นช่องทางสำคัญในการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มั่นคงได้

2. องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นสถานที่และทรัพยากรอันสำคัญต่อการท่องเที่ยว ดังนั้นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องทราบและคำนึงถึงองค์ประกอบหลักต่าง ๆ ที่สำคัญ (Thailand Institute of Scientific and Technological Research, 1997) ได้แก่ (1) แหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญจัดเป็นอุปทานของการท่องเที่ยว (2) บริการการท่องเที่ยว และ (3) ตลาดการท่องเที่ยวเป็นการแสดงออกของอุปสงค์ ฉะนั้นจากองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลักของแหล่งท่องเที่ยวในกระแสปัจจุบัน อันประกอบด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (The Thailand Community Based Tourism Institute, 2011)

Peter (1969) ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญและจัดเป็นอุปทานของการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงได้จัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 4 ประเภท คือ (1) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Culture Attractions) (2) แหล่งท่องเที่ยวตามสภาพธรรมชาติ (Scenic Attractions) (3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง หรือความสนุกสนาน (Entertainment Attractions) และ (4) แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของพื้นที่ (Specific Attractions) (Tourism Authority of Thailand, 2002)

อย่างไรก็ตาม การที่แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้น การบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญทั้งในด้านการจัดการด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟูสภาพของแหล่งท่องเที่ยว และการมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับตัวแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการด้านการบริการและการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับทรัพยากรภายในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านชาวม้งกัวกาญจน์ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกำหนดระเบียบและวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

1. **ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล** ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยเทคนิคเฉพาะเจาะจง ซึ่งจะกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ (1) หน่วยงานภาครัฐ (2) หน่วยงานภาคเอกชน และ (3) ประชาชนในท้องถิ่น โดยประกอบไปด้วยตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คน หน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 13 คน และประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 24 คน รวมทั้งสิ้น 43 คน

2. **วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาแบบทฤษฎี และการศึกษาแบบปฐมภูมิ

3. **เครื่องมือการวิจัย** ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการและเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์ โดยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) เนื่องจากร้อยละ 90 ของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ทุกวันนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์เป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลและสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นจริงในช่วงเวลานั้น ๆ (Phothisita, C., 2011, p. 287)

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ผู้ศึกษาได้เลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนในการวิเคราะห์ทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนทางการวิเคราะห์เบื้องต้น โดยการใช้แนวคิดและทฤษฎี และจัดระบบข้อมูลและแยกประเภทของข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ จากนั้นกำหนดรหัส (Code) พร้อมกับการตีความ (Interpret) เพื่อสร้างข้อสรุปจากกระบวนการตีความ (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านชาวม้งกัวกาญจน์

1.1 ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1.1 **การแต่งกาย** การแต่งกายของชาวม้งบ้านกัวกาญจน์นั้น จะเป็นการแต่งกายแบบม้งขาว เนื่องจากหมู่บ้านชาวม้งกัวกาญจน์ส่วนใหญ่เป็นม้งขาว โดยจะสวมเสื้อม้ง กางเกงหรือกระโปรง และหมวกพร้อมด้วยเครื่องประดับเงิน (Local people, 2018) ซึ่งจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า การแต่งกายแบบดั้งเดิมนั้นสามารถพบเห็นได้เพียงเฉพาะในพิธีการที่สำคัญเท่านั้น เช่น งานประเพณีปีใหม่ม้ง เป็นต้น ส่วนในชีวิตประจำวันจะสวมใส่เพียงกางเกงม้งเพียงอย่างเดียว

1.1.2 **ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม** ประกอบไปด้วยภูมิปัญญา 2 รูปแบบ คือ การปักผ้า และการทำผ้าบาติก เนื่องจากภูมิปัญญาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มเป็นภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่

สมัยบรรพบุรุษ ดังนั้นหญิงสาวชาวม้งทุกคนจึงสามารถปักผ้าได้อย่างชำนาญ ซึ่งในการปักผ้านั้นจะประกอบไปด้วยลวดลายต่าง ๆ ดังผลการสัมภาษณ์ในตารางที่ 1 ของประชาชนในท้องถิ่นคนที่ 6 (L06) ได้ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 19 มีนาคม 2018 ไว้ว่า

“...ลายผ้าปักมีหลายลาย ได้แก่ ลายดอก ลายหอย ลายเท้าช้าง และลายม้า หรือลายสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งลายในภาษาม้งนั้นจะเรียกว่า “เหล้าโฮ” ลายนี้สามารถปรับได้หลายรูปแบบ ส่วนลายหอย หรือที่เรียกกันว่า “ก๊กก้อ” เป็นลายเบื้องต้นที่สามารถเอาไปดัดแปลงทำลายอื่น ๆ ได้อีกมากมาย...”

นอกจากนี้ผ้าปักเมื่อปักเสร็จแล้ว หญิงสาวชาวม้งจะนำเอาไปต่อยอดทำเป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และประดิษฐ์กระโปรงร่วมกับผ้าบาติกได้อีกด้วย เพื่อนำเอาไปใช้และสวมใส่ในช่วงเทศกาลปีใหม่ม้ง และจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมพบว่านอกจากผ้าปักที่จะสามารถนำเอาไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสวมใส่ได้แล้ว ยังสามารถนำผ้าปักไปแปรรูปเป็นสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อีกด้วย เช่น ถูย้อม กระเป๋าสะพาย กระเป๋าเป้ กระเป๋าใส่สตางค์ กระเป๋าใส่โน้ตบุ๊ก และสายคล้องบัตร เป็นต้น

1.1.3 ภาษา ภาษาม้งสามารถจำแนกกลุ่มภาษาออกเป็น 2 กลุ่มภาษา ได้แก่ ภาษาม้งขาวและภาษาม้งเขียว ดังผลการสัมภาษณ์ในตารางที่ 1 ของประชาชนในท้องถิ่นคนที่ 1 (L01) และ 2 (L02) ได้ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 19 มีนาคม 2018 ไว้ดังนี้

“ที่หมู่บ้านม้งกิวกาญจน์นี่จะเป็นม้งขาว แต่โดยทั่วไปตามหลักแล้วจะมี 2 ม้ง คือ ม้งเขียวและม้งขาว ความต่างนั้นสามารถสังเกตได้จากการแต่งกายแต่เดี๋ยวนี้นั้นแยกไม่ค่อยออก เพราะมีการผสมผสานกัน ซึ่งปัจจุบันจะสามารถแยกได้จากภาษาพูด คือ ภาษาม้งเขียว และภาษาม้งขาว ส่วนภาษาจีนนั้นจะใช้กันตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เพราะมีการอพยพมาจากประเทศจีน”

นอกจากนี้ จากการสังเกตการณ์การแบบมีส่วนร่วมพบว่า ชาวม้งส่วนใหญ่ใช้ภาษาม้งขาวและภาษาไทยกลาง แต่ไม่นิยมพูดภาษาไทยเหนือ หรือคำเมือง ส่วนภาษาเขียนของชาวม้งจะใช้ภาษาอังกฤษในการเขียน โดยจะเขียนทับคำศัพท์ หรือคำพูดนั้น ๆ ไปเลย

1.1.4 ขนบธรรมเนียมและประเพณี คือ ประเพณีปีใหม่ม้งจะตรงกับ ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 และส่วนใหญ่จะจัดขึ้นในระหว่างเดือนธันวาคม - เดือนมกราคมของทุกปี การกำหนดวันเล่นปีใหม่ม้งจะนับตามเดือนม้ง ซึ่งจะสังเกตจากพระจันทร์และพระอาทิตย์ตรงกับขึ้นค่ำแรม บางปีตรงกับวันที่ 17 - 23 ธันวาคม บางปีตรงกับวันที่ 25 - 31 ธันวาคม และบางปีตรงกับวันที่ 1 - 7 มกราคม เมื่อหาวันได้แล้วปีใหม่ม้งก็จะจัดยาวถึง 7 วันภายในหมู่บ้าน (Local people, No.9 (L09), Interview, Mar. 19, 2018; (Local people, No.23 (L23), Interview, Mar. 20, 2018)

1.1.5 วิถีชีวิตความเป็นอยู่ บ้านม้งกิวกาญจน์เป็นหมู่บ้านเล็กและอาศัยอยู่ท่ามกลางหุบเขา ดังนั้นวิถีชีวิตของชาวม้งกิวกาญจน์จึงมีความผูกพันกับธรรมชาติและประกอบอาชีพหลัก คือ การทำ

เกษตรกรรม จากการสัมภาษณ์พบว่า วิถีชีวิตประจำวันของชาวม้งนั้นจะตื่นนอนตั้งแต่เช้ามีดเพื่อเตรียมตัวไปทำสวน ส่วนผู้หญิงนั้นจะอยู่บ้านทำงานบ้านและปักผ้า (Local people, 2018) ดังจะสามารถพบเห็นหญิงสาวชาวม้งมานั่งปักผ้ากันที่หน้าบ้านได้ในช่วงยามเย็น หรือเวลาว่าง ๆ ของทุกวัน

1.1.6 การละเล่นพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้านของชาวม้งประกอบไปด้วย 4 การละเล่น ได้แก่ การโยนลูกช่วงในช่วงประเพณีปีใหม่ม้ง การตีลูกข่าง การยิงเป่า และการละเล่นซ่อนหาของเด็ก ๆ ในหมู่บ้าน (Travel Agent Representative, No.1 (P09), Interview. Fed. 3, 2018)

1.2 ทรัพยากรทางสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

หมู่บ้านม้งกิวกาญจน์เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กตั้งอยู่กลางที่ราบเนินเขาสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 350 - 1,100 เมตร โดยมีพื้นที่โดยรอบเป็นภูเขาและป่าไม้ จึงทำให้มีอุณหภูมิที่หนาวเย็นเมื่อเข้าสู่ฤดูหนาว และเย็นสบายในช่วงฤดูร้อน นอกจากนี้ยังมีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงไหลผ่านกั้นกลาง ด้วยสถานที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่บนเนินเขาสูงจึงทำให้สามารถมองเห็นวิวของแม่น้ำโขงและดินแดนของฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้อย่างชัดเจน (Lanja Lodge Manager, (P03), Interview. Fed. 6, 2018) ดังนั้นจากผลการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่าหมู่บ้านแห่งนี้มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อากาศดี เย็นสบายในทุกช่วงฤดู ไม่ร้อนมากเมื่อเทียบกับสภาพแวดล้อมภายในตัวเมืองจังหวัดเชียงราย และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ แม่น้ำโขง และน้ำตก เป็นต้น

ตารางที่ 1: ผลการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ประชาชนในท้องถิ่น
1. ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น			
1.1 การแต่งกาย	G01, G03, G04	P04, P05, P07, P08, P09, P10, P11, P12	L01, L02, L03, L05, L06, L07, L08, L09, L10, L11, L12, L13, L14, L15, L16, L17, L18, L19, L20, L21, L23
1.2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม	G03, G04	P02, P03, P04, P05, P07, P08, P09, P11, P12, P13	L01, L02, L03, L04, L06, L07, L08, L12, L13, L14, L15, L17, L18, L19, L20, L21, L22, L23
1.3 ภาษา	-	P03, P08	L01, L02, L04, L05, L06, L07, L08, L11, L12, L13, L15, L16, L17, L18, L19, L20, L21, L22, L23
1.4 ขนบธรรมเนียมและประเพณี	G03, G04	P02, P04, P08, P09, P10, P11, P13	L01, L02, L04, L06, L08, L09, L10, L12, L14, L16, L17, L18, L19, L20, L21, L22, L23

ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ประชาชนในท้องถิ่น
1.5 วิถีชีวิตความเป็นอยู่	G01, G03, G04	P01, P02, P04, P05, P06, P07, P08, P09, P11	L01, L02, L03, L04, L05, L06, L07, L08, L09, L10, L11, L12, L13, L14, L15, L16, L17, L18, L19, L20, L21, L22, L23
1.6 การละเล่นพื้นบ้าน	G03, G04	P09, P10	L01, L02, L04, L09, L10, L14, L18, L19, L22, L23
2. ทรัพยากรทางสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ			
ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก และอากาศ	-	P05, P08	-

ตารางที่ 2: ผลการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์

ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว	มี	ไม่มี	ไม่ทราบ
1. ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม และการแสดง			
1.1 ภาษา	✓		
1.2 การแต่งกาย	✓		
1.3 ประเพณี	✓		
1.4 วิถีชีวิต	✓		
1.5 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม	✓		
2. แหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน			
2.1 ธรรมชาติ	✓		
2.2 วัฒนธรรม	✓		
2.3 วิถีชีวิต	✓		
3. บุคคลสำคัญ			
3.1 ปราชญ์ชาวบ้าน	✓		
3.2 ผู้นำชุมชน	✓		

2. ศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านชาวม้งกิวกาญจน์

2.1 การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

หมู่บ้านม้งกิวกาญจน์เป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหนียวแน่นและมีความเป็นดั้งเดิมสูงจนกลายเป็นจุดเด่นของหมู่บ้านแห่งนี้ เนื่องจากหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์นั้นมีความหลากหลาย จากผลการสัมภาษณ์ในตารางที่ 3 พบว่า วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่โดดเด่นและสามารถพบเห็นได้ส่วนใหญ่ คือ การ

แต่งกายชุดประจำชนเผ่า การปักผ้าและทำผ้าบาติก การพูดคุยกายภาษาแม่ในชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และการละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังได้ใช้การสังเกตการณ์ แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยดังผลในตารางที่ 4 พบว่า หมู่บ้านมังกิวกาญจน์มีการสืบสานวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวม้งอย่างต่อเนื่อง โดยจะสามารถพบเห็นหญิงสาวชาวม้งทุกครัวเรือนนั่งปักผ้าเป็น กิจวัตรประจำวัน

นอกจากนี้ หน่วยงานภาคเอกชนยังได้เข้าไปมีส่วนร่วมในด้านการจัดการการท่องเที่ยวของ หมู่บ้านมังกิวกาญจน์ เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นได้มีการประชุมร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านแล้วมีมติ เห็นชอบที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นตัวแทนจากสมาคมพัฒนาประชากรคนที่ 2 (P02) สัมภาษณ์วันที่ 16 มีนาคม 2018 ได้กล่าวไว้ว่า “ทางสมาคมจึงได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน โดยการร่วมงานและร่วมมือกับลินเจียร์ลอร์ด ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 และกำหนดว่า พนักงานต้องเป็นคนใน ชุมชน เพื่อสร้างอาชีพและรายได้แก่คนในชุมชน” ตลอดจนส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้าร่วมอบรม เพื่อพัฒนา ทักษะและมีฝีมือในงานหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมในชุมชนอีกด้วย

2.2 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

หมู่บ้านมังกิวกาญจน์เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพแวดล้อมและภูมิศาสตร์โอบล้อมไปด้วยธรรมชาติ ดังนั้นหมู่บ้านแห่งนี้จึงมีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และเขียวขจี เนื่องจากหมู่บ้านมังกิวกาญจน์ มีการจัดการดูแลในเรื่องของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ดังผลการสัมภาษณ์ในตารางที่ 3 ของ ตัวแทนบริษัทนำเที่ยวคนที่ 5 (P08) สัมภาษณ์วันที่ 6 มีนาคม 2018 ไว้ว่า

“...บ้านมังกิวกาญจน์มีการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยการปลูกป่าเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และต่อยอดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งมีที่หมู่บ้านมังกิวนี้ที่ เดียวที่อื่นยังไม่เห็นมีที่ไหนทำ นอกจากนี้หมู่บ้านมังกิวกาญจน์ยังได้รับรางวัลเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติอีกด้วย...”

อย่างไรก็ตามนอกจากผลของการสัมภาษณ์แล้ว ผลการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในตารางที่ 4 ก็พบเช่นเดียวกันว่าหมู่บ้านมังกิวกาญจน์มีสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์และเขียวขจีไปทั่วหมู่บ้าน และยังมี โอบล้อมไปด้วยภูเขาและป่าไม้อีกด้วย นอกจากนี้ยังจัดให้มีกิจกรรมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมใน การรักษาความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

2.3 การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านมังกิวกาญจน์ จากการสัมภาษณ์พบว่า การดำเนินงานวางแผนการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนและนำเสนอกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยว นั้นเป็นหน้าที่หลักบริษัทนำเที่ยว ซึ่งตัวแทนจากสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนคนที่ 2 (P02) ได้ให้ สัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมังกิวกาญจน์ไว้ว่า

“...การท่องเที่ยวเป็นความประสงค์ของชาวบ้านเอง โดยมีมติผ่านการประชุมของหมู่บ้าน ดังนั้นสมาคมจึงได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์ โดยการร่วมงาน และร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยวในเรื่องของที่พัก การตลาด และการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว โดยสมาคมมีข้อกำหนดว่า พนักงานที่เข้าไปทำงานในส่วนของที่พักในพื้นที่ในหมู่บ้านจะต้องเป็นคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่คนในชุมชน รวมทั้งยังทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีเดิมเอาไว้...”

ดังนั้นการวางแผนการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์นั้นจะต้องมีการคัดเลือกแกนนำชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรม และคณะกรรมการโครงการ ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มทอและปักผ้า กลุ่มทำผ้าบาติก กลุ่มนำชมหมู่บ้าน และกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อดำเนินการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน อันได้แก่ กิจกรรมนำชมหมู่บ้าน กิจกรรมการทำผ้าบาติกและปักผ้า และกิจกรรมการเดินป่าและปลูกป่า ซึ่งจากการสังเกตการณ์พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์ดังกล่าวได้จัดให้มีการควบคุมดูแลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อท้องถิ่นและมีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนในท้องถิ่น ให้ได้รับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

2.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

หมู่บ้านม้งกิวกาญจน์มีการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยสามารถแบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้เป็น 2 ส่วน คือ การมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ดังนี้

การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน เริ่มจากการเข้ามาของสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้านให้ดีขึ้น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยวให้กับคนท้องถิ่นในชุมชน ตลอดจนส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้าร่วมอบรม เพื่อพัฒนาทักษะและมีฝีมือในงานหัตถกรรม และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมในชุมชน เยาวชนจะได้รับการสืบทอดและเรียนรู้จากผู้ใหญ่ในชุมชน จากนั้นต่อมาหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์เริ่มมีกระแสการท่องเที่ยวเข้ามาหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ก็ได้เข้ามาให้การส่งเสริมและสนับสนุน เช่น การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวภายในจังหวัดเชียงราย และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์ เป็นต้น (Population and Community Development Association Representative, No.2 (P02), Interview. Mar. 16, 2018; Tourism Authority of Thailand (Chiang Rai), (G02), Interview. Jan. 24, 2018)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ประชาชนในท้องถิ่นที่เข้าไปมีส่วนร่วมในลันเจียร์ลอร์ดจ และประชาชนในท้องถิ่นที่เข้าไปมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โดยประชาชนในท้องถิ่นที่เข้าไปมีส่วนร่วมในลันเจียร์ลอร์ดจจะเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของประกอบอาชีพ ทางด้านการให้บริการทางการท่องเที่ยว ส่วนประชาชนในท้องถิ่นทั่วไปพบว่า มีประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวทั้งในทางตรงและทางอ้อม เช่น สอนนักท่องเที่ยวปักผ้าและทำผ้าบาติก นำเสนอเรื่องราวความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีของชาวม้งให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับรู้ ตลอดจนการร่วมกัน ทำความสะอาดภายในชุมชน และร่วมเป็นเจ้าของบ้านที่ดี เป็นต้น (Local people, 2018)

จากการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่าหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์มีการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคีได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และมีการวางแผนของผู้รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน ตลอดจนการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่คนในชุมชนจากการท่องเที่ยว

ตารางที่ 3: ผลการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์

การจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ประชาชนในท้องถิ่น
1. การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น			
1.1 มีการแต่งกายชุดประจำชนเผ่า	G01, G03, G04	P04, P05, P07, P08, P09, P10, P11, P12	L01, L02, L03, L05, L06, L07, L08, L09, L10, L11, L12, L13, L14, L15, L16, L17, L18, L19, L20, L21, L23
1.2 มีการปักผ้าและทำผ้าบาติก	G03, G04	P03, P07, P11, P12, P13	L01, L02, L03, L04, L06, L07, L08, L15, L17, L18, L19, L20, L22, L23
1.3 มีการใช้ภาษาม้งในชีวิตประจำวัน	-	P03, P08	L01, L02, L04, L05, L06, L07, L08, L11, L12, L13, L15, L16, L17, L18, L19, L20, L21, L22, L23
1.4 มีการจัดประเพณีปีใหม่ม้ง	G03, G04	P09, P10, P13	L04, L09, L10, L12, L14, L16, L17, L18, L21, L22, L23
1.5 มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม	G01, G03, G04	P01, P02, P04, P06, P07, P09	L05, L07
1.6 มีการละเล่นพื้นบ้าน	G03, G04	P09, P10	L01, L02, L04, L09, L10, L14, L18, L19, L22, L23

การจัดการการท่องเที่ยวของ หมู่บ้านม้งก๊วกาญจน์	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ประชาชนในท้องถิ่น
2. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ			
2.1 มีการปลูกป่า และไม่ทำลายป่า	-	P08, P09, P12	L06
2.2 มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก และอากาศที่เย็นสบาย	-	P05, P08	-
3. การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว			
3.1 มีการพาเที่ยวชมหมู่บ้าน และวิถีชีวิต	G03, G04	P02, P03, P05, P07, P08, P09, P10	L01, L02, L05, L07, L14, L21, L23
3.2 มีการสอนทำผ้าบาติกและปักผ้า	-	P02, P03, P05, P07, P08, P09, P12	L07, L08, L14, L21, L23
3.3 มีการพานักท่องเที่ยวไปเดินป่าและปลูกป่า	G03, G04	P02, P03, P05, P08, P09, P12	L09, L14, L23
4. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว			
4.1 การมีส่วนร่วมของภาครัฐ และเอกชน	G01, G02	P05, P07, P10	-
4.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น	-	P02	L02, L03, L07, L12, L17, L18, L20

ตารางที่ 4: ผลการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านม้งก๊วกาญจน์

1. การบริหารจัดการด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ	มี	ไม่มี	ไม่ทราบ
จัดให้มีการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ			√
จัดให้มีกิจกรรมรณรงค์ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว	√		
จัดให้มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดภายในแหล่งท่องเที่ยว	√		
จัดให้มีการประเมินผลทางด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง			√
2. การจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว			
จัดให้มีการประชุมระหว่างผู้รับผิดชอบกับภาคีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว			√
จัดให้มีการควบคุมดูแลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อท้องถิ่น	√		
มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนในท้องถิ่น	√		
มีการจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนในท้องถิ่น	√		
มีคำชี้แจง ขอบเขต และข้อจำกัดการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว			√
จัดให้มีการประเมินผลทางด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง			√

สรุปและอภิปรายผล

หมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์ จากผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านแห่งนี้มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอยู่ 2 ประเภท คือ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรทางธรรมชาติ คือ (1) ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ การแต่งกาย เครื่องนุ่งห่ม ภาษา ขนบธรรมเนียมและประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการละเล่นพื้นบ้าน และ (2) ทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ แม่น้ำโขง และน้ำตก ดังสอดคล้องกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ Peter (1969) ได้กล่าวเอาไว้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญและจัดเป็นอุปทานของการท่องเที่ยว และประเภททรัพยากรการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์ได้จัดอยู่ในหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Culture Attractions) และแหล่งท่องเที่ยวตามสภาพธรรมชาติ (Scenic Attractions)

จากฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยวดังกล่าวภายในพื้นที่ชุมชน หมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์มีการวางแผนการดำเนินการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสร้างความพร้อมให้แก่คนในท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการในด้านต่าง ๆ ภายในชุมชน ทำให้หมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์เป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติได้อย่างเหนียวแน่น และมีความเป็นดั้งเดิมสูงจนกลายเป็นจุดเด่นของหมู่บ้านแห่งนี้ อันสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนของศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยว โดย (2012) ในด้านการจัดการและด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เนื่องจากหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์มีความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ และได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ โดยหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เข้าไปดูแลได้ส่งเสริมการสืบสานประเพณีชนเผ่า กิจกรรมการท่องเที่ยว และเทศกาลปีใหม่อย่างต่อเนื่องตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์เป็นหมู่บ้านแห่งการท่องเที่ยวชนเผ่าและวิถีชีวิต ดังนั้นการจัดการในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความชัดเจน และสะท้อนให้ผ่านวิถีชีวิตและการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นในปัจจุบัน เช่น การแต่งกาย ภาษา การละเล่นพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี การปักผ้าและการทำผ้าบาติก เป็นต้น ส่วนการอนุรักษ์ธรรมชาติหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติควบคู่ไปกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างสังคมและวัฒนธรรม และธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นให้ไปด้วยกัน โดยการส่งเสริมกิจกรรมปลูกป่าชุมชนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้กับชุมชน และยกระดับกิจกรรมการปลูกป่าให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์ โดยได้รับการตอบรับและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Wasee, P. (2016) ที่เคยกล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นหัวใจของเศรษฐกิจฐานราก เพราะทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตล้วนเชื่อมโยงเข้าสู่เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ทั้งสิ้น ทำนองเดียวกัน Suansri, P. (2003) ก็ให้ความเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนที่เผชิญอยู่เพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในครั้งต่อ ๆ ไป

ฉะนั้นจากการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์ในข้างต้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจึงจัดให้มีการอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวและการสื่อสารภาษาต่างประเทศแก่ประชาชนในท้องถิ่นตามองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการให้ความรู้ ตลอดจนมีการจัดตั้งกลุ่มสตรีอันมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านองค์กรชุมชน เพื่อเสริมสร้างรายได้และอาชีพจากการปักผ้าให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้และเกิดความเข้มแข็งภายในชุมชนตามคำกล่าวของ Wasee, P. (2016) ไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นช่องทางสำคัญในการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มั่นคงและเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันและเข้มแข็งได้

อย่างไรก็ตามการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความพร้อมของคนในท้องถิ่นและความเข้มแข็งของชุมชน ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวต้องเริ่มจากคนในท้องถิ่นเสียก่อน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ ในทุกมิติ และควรมีการดำเนินการและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนควรส่งเสริมการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวตามมาตรฐานของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนควรมีการส่งเสริมทักษะด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์สู่สากล

1.3 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีการจัดสรรทุนและงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.4 หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ เช่น การส่งเสริมการตลาด หรือการประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักหมู่บ้านม้งกิวกาญจน์มากยิ่งขึ้นและควรมีความต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาศักยภาพ

2.1 ชุมชนควรมีการฟื้นฟูและส่งเสริมวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ หรือกิจกรรมใหม่ ๆ

2.2 ชุมชนควรมีการสร้างภาคี หรือเครือข่ายกับพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

- 3.1 ควรมีการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์
- 3.2 ควรศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์
- 3.3 ควรศึกษาศักยภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมั่งกิวกาญจน์

References

- Fennell, D.A. (1999). *Ecotourism An Introduction*. London: Routledge Publication.
- Lanjia Lodge Manager. Interview. Fed. 6, 2018.
- Local people, No.1. Interview. Mar. 19, 2018.
- Local people, No.2. Interview. Mar. 19, 2018.
- Local people, No.6. Interview. Mar. 19, 2018.
- Local people, No.9. Interview. Mar. 19, 2018.
- Local people, No.23. Interview. Mar. 20, 2018.
- Phothisita, C. (2011). *Science and Arts of Qualitative Research*. BKK: Amarin Printing.
- Population and Community Development Association Representative, No.2. Interview. Mar. 16, 2018.
- Suansri, P. (2003). *Handbook of Tourism Management by Community*. Bangkok: Tourism for Life and Nature Project.
- Tancharoen, S. (2017). *Community Based Tourism Management for Sustainable Tourism Development*. 1st National Conference on Management Science: NCMS 2017.
- Thailand CBT Network Coordination Center (CBT-N-CC). (2012). *Community Based Tourism*. Retrived, from <https://thaicomunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt/>
- Thailand Institute of Scientific and Technological Research. (1997). *Eco-tourism Policy*. National Science and Technology Publishing House.
- The Thailand Community Based Tourism Institute (CBT-I). (2011). *Community Based Tourism*. Retrived, from <https://cbtyouth.wordpress.com/cbt-youth/cbt/>
- Tourism Authority of Thailand. (2002). *HOMESTAY Management Handbook*. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.

Tourism Authority of Thailand (Chiang Rai). Interview. Jan. 24, 2018.

Travel Agent Representative, No.1, Interview. Feb. 3, 2018.

Travel Agent Representative, No.5. Interview. Mar. 6, 2018.

Wasee, P. (2016). *Community Based Tourism*. Retrieved, from <http://www.codi.or.th/index.php/publicrelations/news/1491> 2-2016-07-15-11-12 - 40

Hatsanai Pudwong, Graduate Student, Master of Arts (Integrated Tourism Management), The Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration, Thailand.

Assistant Professor, Paithoon Monpanthong, Ph.D. in Integrated Tourism Management, National Institute of Development Administration, Thailand. Dean, Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration.